

The Institute of Force Ministry Secondary School: 20 Years of Endeavour to Preserve It

Abstrakt:

Jako důsledek zmenšujícího se vojenského rozpočtu byly v České republice podstatně zredukovány vojenské střední školy. Dnes zbývá již jen jedna. Její budoucnost je nejistá, nejen kvůli finančnímu výhledu na rok 2018. Bílá kniha o obraně z roku 2011 stanovila rozsah vzdělání, které má vojenská střední škola poskytovat. Jsou to nicméně schopnosti, jež mohou být přeneseny jinam, aniž by to mělo vliv na národní bezpečnost. I další české státní instituce národní bezpečnosti budou rovněž zanedlouho řešit stejnou životně důležitou otázku. Článek shrnuje vývoj středních škol potřebných pro národní bezpečnost od r. 1993. Zpochybňuje tradiční názor, že tyto školy jako takové nemohou být v žádném případě ničím nahrazeny.

Abstract:

As a consequence of shrinking military budget, secondary military schools in the Czech Republic were considerably reduced. Actually, there is only one left nowadays. Its future is rather dim, not only due to the Financial Outlook for 2018. The White Paper on Defence 2011 postulated educational scope offered by any secondary military school. But such mission could be easily transferred on other school institutions, without any impact on the national security. Even other Czech state institutions, dealing with national security, very soon will have to answer such to-be-or-not-to-be question. This article is a summary of the evolution of secondary schools needed for national security purposes, since 1993. It challenges the conservative point of view saying that in no case their educational capabilities could be substituted.

Klíčová slova:

Rozpočet na armádu, finanční výhled, vojenské střední školy, schopnosti, institut, instituce, národní bezpečnost.

Key words:

Military budget, Financial Outlook, military secondary schools, capabilities, institutes, institution, national security.

Úvod

Ekonomizace odvětví obrany, která probíhala v uplynulých dvaceti letech, vedla mj. k redukci vojenského středního školství. Jediná vojenská střední škola je dnes provozována v Moravské Třebové.

Poslední reformní dokument, Bílá kniha o obraně, ji zařadil mezi schopnosti, bez kterých lze bez problémů zajistit obranu České republiky. Podobné dilema je však pod tlakem rozpočtových úspor nuceno řešit Ministerstvo vnitra, kde příprava příslušníků Sboru národní bezpečnosti a později Policie České republiky probíhala také právě cestou vlastních středních škol. Tento článek bilancuje vývoj vojenského středního školství za posledních dvacet let. Polemizují s názorem, že je třeba vojenské a policejní střední školy dále zachovávat.

Není to nový problém. Vojenské rozhledy otisky v čísle 1/2013 článek *Ekonomické zhodnocení možného zrušení Vojenské střední školy MO v Moravské Třebové*, jehož autorkami byly Marie Poláchová a Petra Chovancová. Pomine-li se fakt, že oficiální název školy je Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola MO v Moravské Třebové (VŠŠ a VOŠ), a že uzavření Vojenské střední školy by znamenalo i uzavření Vyšší odborné školy MO, působí jejich závěry spíše jako vědecky nevěrohodné:

„Přestože na první pohled úspory převyšují negativní dopady (náklady), je nutné říci, že náklady jsou vyčísleny pouze v horizontu jednoho roku. Vyčíslené náklady také nezahrnují mimo jiné pokles tržeb místních podnikatelů a s tím související růst nákladů na nezaměstnanost. Tyto náklady by byly z dlouhodobého pohledu velmi významné. Projekt zrušení VŠŠ hodnotíme, přes jeho krátkodobou úsporu, z dlouhodobého hlediska spíše jako neefektivní.“ [1, s. 110]

Jak samy autorky v závěru přiznávají, v textu se vyskytuje množství „informačních děr“. Bohužel, před publikací samotného výsledného textu se je ani nepokusily „zalátat“ studiem adekvátních informačních pramenů a zjišťováním a ověřováním faktů a soustředěním reprezentativních dat.

Text proto působí jako ekonomická propaganda. Zejména překvapí, že v pohledu jejich cost-benefit analýzy považují fungování VŠŠ a VOŠ vlastně za proces stejné společenské závažnosti jako je např. ochrana vzdušného prostoru České republiky či příprava ozbrojených sil k jejich obraně.

Tento článek si dovoluje polemizovat se závěry autorek a pokouší se „zalátat“ některé „informační díry“. Pokud by totiž měl Pardubický kraj nebo město Moravská Třebová skutečný zájem na provozování vojenské střední školy, našly by ve svých rozpočtech asi 60 mil. Kč na bezplatné vzdělávání na této střední škole, jak jej garantuje Listina základních práv a svobod. [2]

Z pohledu závažnosti dopadu zrušení VŠŠ a VOŠ na plnění základní povinnosti státu, tj. zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot, jak o tom hovoří ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů, patří VŠŠ a VOŠ mezi ty schopnosti v pyramidě schopností sestavené v Bílé knize o obraně z roku 2011, bez kterých se lze dnes již obejít.

1. Střední vojenské školství ve společenském a vojenském kontextu

Mluvíme-li o vojenském školství, nelze jej vidět izolovaně. Je třeba věci vnímat v kontextu celé obranné struktury, [3] jíž je tento subsystém součástí. Již od počátku svého budování v podobě, v jaké jej ještě známe dnes – v 50. letech 20. století – mělo vojenské školství stejný účel:

„Naplnit velitelský sbor v činné službě i v záloze, zajistit přípravu vysoce kvalifikovaných důstojníků a specialistů, umožnit doplnění vzdělání a podílet se na rozvoji vojensko-teoretického myšlení“ [4]

Vojenské školství bylo v Československu budováno pro potřeby výstavby a rozvoje zaměstnaneckého jádra masové armády. Jeho účelem bylo doplňování tzv. vojenských kádrů cestou jejich vzdělávání, studia, výchovy a výcviku v režimu branného zákona při předpokladu využití takové investice během jejich víceméně celoživotní vojenské kariéry.

Nutno podotknout, že subsystém vojenského školství byl formován reformami motivovanými jednak rozvojem v oblasti vojenství, ke kterým došlo po druhé světové válce, jednak finančními možnostmi národního hospodářství, ovšem také reformami československého socialistického školství.

Proto, aby byla zajištěna patřičná soběstačnost v doplňování profesního jádra, celý subsystém postupně přešel od autonomního systému přípravy svých odborníků v plné odpovědnosti vojsk až k úplné integraci do národní soustavy vzdělávání. Ještě na přelomu 60. let 20. století:

„Příprava ke studiu na vojenských učilištích probíhala na dvou Vojenských školách Jana Žižky, které byly svou šestiletou (od roku 1957 v důsledku změny v civilním školství tříletou) výukou postaveny na roveň státním gymnáziím. Budoucí posluchače vojenských učilišť z řad dělnické a rolnické mládeže připravovaly v rámci dvouleté výuky dvě Školy důstojnického dorostu.“ [5]

Později se už ovšem nehovořilo o přípravě na vojenských učilištích, ale o přípravě ve vojenských vysokých školách a z vojenských škol Jana Žižky byla vojenská gymnázia (Jana Žižky z Trocnova).

Po poslední socialistické reformě v československé vzdělávací soustavě spočívající v implementaci zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), který po mnoha novelách nakonec přežil původní socialistické zřízení až do roku 2005, se o účelu vojenských gymnázií a vojenských středních škol zmiňoval např. na s. 169 Vojenskopolitický zápisník 1987:

*„Soustavu vojenských středních škol tvoří vojenská gymnázia a vojenské střední odborné školy a učiliště, které poskytují svým žákům a posluchačům rozsáhlé vědomosti a potřebnou profesionální přípravu pro výkon základních velitelských funkcí. Jejich absolventi vychovávají obránce a budovatele naší socialistické vlasti a připravují mladé občany pro plnění náročných úkolů bojové a politické přípravy. ... Absolventi [vojenských gymnázií] získávají úplné střední vzdělání a jsou připravováni pro studium na vojenských vysokých školách, především velitelsko-technických směrů. ... **Vojenské střední odborné školy (VSOŠ)** jsou zřízeny ve vojenských učilištích. Jde o čtyřleté internátní školy připravující kvalifikované specialisty, praporčíky ČSLA. Poskytují žákům úplné odborné*

vzdělání s maturitou, rovnocenné vzdělání na civilních středních odborných školách. Nejlepší absolventi jsou vybíráni ke studiu na vojenských vysokých školách.“ [6]

Shrme-li to, vojenská gymnázia sloužila pro doplňování ozbrojených sil cestou přípravy na studium na vojenských vysokých školách, střední vojenské školy sloužily pro přímé doplňování profesního jádra tzv. Československé lidové armády. Zde je třeba vidět filozofii výstavby tohoto jádra. K 1. 1. 1990 byl tabulkový počet vojáků z povolání 67 316. Z něj 49 707 (74 %) měli tvořit generálové a důstojníci a 17 609 (26 %) praporčíci. Nedoplněno však bylo 16,5 % tabulkových míst v kategorii generálů a důstojníků. Naopak, místa pro praporčíky byla o 3 % přeplněna; část míst plánovaných pro nižší důstojníky zastávali praporčíci. [7, s. 18]

V tomto ohledu integrace vojenského školství do jinak civilní soustavy škol spojená s nabídkou diplomů a osvědčení uznatelných na trhu práce, představovala promyšlenou marketingovou strategii, která měla přilákat dodatečné zájemce o vojenské povolání, tj. občany, kteří sice neměli skutečný zájem o výkon vojenské služby jako celoživotního povolání, ale byli ochotni po delší čas zůstat ve služebním poměru vojáka z povolání, získají-li vzdělání ve studijním oboru a praxi v odbornosti, která je na trhu práce považována za prestižní.

Existenci takové strategie později v 90. letech 20. století potvrdil Sarvašův výzkum motivací ke studiu na vojenských školách: „...ženy jsou ke vstupu do armády motivovány především relativně vysokým finančním ohodnocením a sociálními výhodami, nekladou důraz na tradiční vojenské motivy, ale líbí se jim uniformy; muži více zdůrazňují jako motivační faktor vojenskou techniku; studenti přicházející z civilu zdůrazňují více sociální výhody a jistotu zaměstnání; studenti nastupující z vojenských škol kladou vyšší důraz na vojenskou techniku, uplatnění řídicích schopností a možnost dělat něco jiného.

Důraz na **sociální motivy** kladou lidé orientující se na prestižnější a v civilním životě uplatnitelnější obory. Tento aspekt je dán i tím, že se na tyto obory orientují především studenti přicházející z civilních středních škol. Jde zřejmě o velmi racionální kalkulaci být co nejlépe zajištěn za každé situace v armádě a mít i otevřenou možnost pro přechod do civilního života. Sociální motivy jsou velice důležité zejména pro ženy.

Na **vzdělanostní motivy** se orientuje skupina lidí, kteří v podstatě nemají jasno, co svým studiem ve vojenské škole sledují, a získání vysokoškolského vzdělání je pro ně jediným aktuálním cílem. I zde zaznamenáváme mírnou tendenci k orientaci na civilní obor. Tato skupina současně klade důraz na to, aby jejich vzdělání bylo magisterské.

Na **tradiční vojenské motivy** se soustřeďují mladí lidé, kteří se rozhodují pro vojenské obory s nižší společenskou prestiží. Očekávají od školy širší rozsah vojenských aktivit, a jak nám ukazují kvalitativní analýzy, jsou někdy zklamáni rozsáhlou teoretickou přípravou. Orientují se více na bakalářské studium. Tento typ orientace častěji sdílají absolventi vojenských středních škol.“ [8]

První závazek k profesionální vojenské službě činil tehdy deset let, ale je třeba si také uvědomit, že tato strategie pozitivní motivace poskytování významné sociální výhody byla kombinována s motivací negativní.

Nedodržení služebního závazku bylo spojeno s finanční sankcí v podobě povinnosti náhrady „...nákladů vynaložených na materiální zabezpečení vzdělání nebo vycvičení vojáků“, jak o tom hovořil rozkaz ministra národní obrany Československé socialistické republiky č. 20/1980, pro stanovení náhrad při nesplnění povinnosti ke službě vojáka

z povolání nebo závazku k další službě a při propouštění nebo vyloučení ze studia na vojenských školách.

Finanční sankce amortizovaná po celou dobu trvání prvního závazku ke službě měla zajistit retenci profesionálního vojenského personálu získaného cestou vzdělávacího kanálu, a to výměnnou za poskytnutí trvalé sociální výhody a trvalého zařazení do prestižních sociálních skupin, což vysokoškolský diplom nebo maturitní vysvědčení v té době zajišťovalo. To platí zejména v případě vojenských gymnázií.

Ve školním roce 1988/89 úspěšně ukončilo studium na všech vojenských gymnáziích: (Praha, Opava, Moravská Třebová a Banská Bystrica) 456 žáků. [9, s. 283] Všichni byli přijati ke studiu na vojenských vysokých školách. O takové úspěšnosti v přijímání absolventů na vysoké školy se běžným gymnáziím mohlo opravdu jen zdát. Přijetí na vojenské gymnázium tak bylo vždy automaticky spojeno s vyhlídkou automatického přijetí k vysokoškolskému studiu. Naopak u středních vojenských odborných škol byl, podobně jako u civilních průmyslových škol, přechod k vysokoškolskému studiu spíše výjimečný. Ve školním roce 1988/89 bylo z 1251 absolventů VSOŠ přijato ke studiu jen 212, tj. asi 17 % jednoho ročníku. [10, s. 283] Ve vztahu k omezení na trhu se studiem šlo i tak o výjimečný výsledek. V té době mělo možnost nastoupit interní vysokoškolské studium jen asi 10 % populačního ročníku. [11]

Důležitost původního subsystému vojenského školství postupně upadala, jak docházelo k zásadním změnám v branné struktuře, jako byl zákaz indoktrinace příslušníků profesního jádra ideologií vládnoucí strany, opuštění modelu masové armády a přechod k plně profesionální armádě, kde důstojnický sbor dnes představuje menšinu. Takové změně účelu vojenského školství odpovídal i vývoj počtu žáků ve vojenských středních školách, jak lze vyčíst z tab. 1.

Tab. 1: Počty žáků vojenských středních škol v ČSSR a ČR

	1. 1. 1990		1. 1. 1994	
	vojenské střední odborné školy ⁽¹⁾	vojenská gymnázia ⁽²⁾	střední vojenské školy ⁽³⁾	vojenská gymnázia ⁽⁴⁾
1. ročník	1794	849	193	-
2. ročník	1580	762	256	66
3. ročník	1470	617	269	121
4. ročník	1347	560	519	250
celkem	6191	2788	1237	437

Poznámky:

1. Martin, Nitra, Žilina, Prešov, Liptovský Mikuláš, Valašské Meziříčí, Vojenská hudební škola v Roudnici nad Labem.
2. Banská Bystrica, Praha, Opava, Moravské Třebová.
3. Valašské Meziříčí, Vyškov, Brno, Hradec Králové, Vojenská konzervatoř v Roudnici nad Labem.
4. Praha, Opava, Moravská Třebová

Pramen: *Ročenka 1989*. Praha: Federální ministerstvo národní obrany, 1990; *Ročenka 1993*. Praha: Ministerstvo obrany, 1994.

V České i Slovenské republice by však byl úpadek vojenského školství daleko rychlejší, kdyby nedošlo k rozpadu Československa. Vojenské školství bylo na jeho území rozmístěno značně nerovnoměrně. Na území České republiky se nacházela tři ze

čtyř vojenských gymnázií, ale jen pět ze sedmi středních odborných škol. K 1. 1. 1993 plánovaný počet vojáků z povolání v součtu obou republik klesl na 47 625, z nichž 73 % bylo stále určeno pro generály a důstojníky a 27 % pro praporčíky.

Nedoplněnost však u generálů a důstojníků stoupla na 21,3 % a u praporčků na 16,7 %. [7, s. 18] Takto vysoká nedoplněnost personálního jádra nutila Českou republiku řešit strukturální problém, když musela zřídít tři nové střední vojenské školy nahrazující kapacity, které zůstaly na Slovensku. Školy vznikly v blízkosti tehdejších vojenských vysokých škol, které měly předpoklad jim poskytnout jak potřebné materiální vybavení pro výuku, tak také personál. Jak však vyplývá z odborné směrnice prvního náměstka ministra obrany České republiky a Směrnice náčelníka personální správy-zástupce 1. NMO, ke stanovení typů studia, studijní oborů a specializací ve vojenských školách ve školním roce 1993-1994, byla z počátku příprava některých odborností řešena také využitím kapacit vojenských gymnázií.

Tento strukturální šok sice zpomalil úpadek středních vysokých škol, ale nezastavil jej. Po zániku železničního vojska, jež bylo původně v působnosti Ministerstva dopravy, byla v roce 1994 zrušena i příslušná vojenská střední škola ve Valašském Meziříčí. Zanikla rovněž vojenská střední škola v Hradci Králové, která připravovala vojáky pro odbornost zdravotní sestry. V rámci reformy ozbrojených sil pak zanikly i další střední vojenské školy s výjimkou té, která fungovala v Moravské Třebové.

Tab. 2: Počet vojenských škol a výdaje na vojenské střední školství v ČR v letech 2001-2012 (v mil. Kč)

	kód 3122			kód 312	kód 31	střední vojenské školy	
	běžné výdaje	kapitálové výdaje	celkem			odborné školy	konzervatoře
2001	252,6	0,0	252,6	252,6	254,1	3	1
2002	281,3	0,0	281,3	281,3	282,7	3	1
2003	264,9	0,1	265,0	265,0	275,6	3	1
2004	239,6	0,6	240,2	240,2	246,7	3	1
2005	245,7	0,8	246,5	246,5	250,5	3	1
2006	205,9	18,5	224,4	224,4	229,1	3	1
2007	76,7	0,0	76,7	115,2	119,6	1	1
2008	85,1	0,0	85,1	110,0	114,5	1	1
2009	78,6	0,0	78,6	78,6	82,9	1	0
2010	68,2	0,0	68,2	68,2	72,7	1	0
2011	66,1	0,4	66,4	66,1	69,9	1	0
2012	63,7	0,0	63,7	63,7	67,9	1	0

Poznámky:

kód 3122.....střední odborné školy

kód 312.....střední vzdělávání a vzdělávání v konzervatořích

kód 31.....vzdělávání

Pramen: MF ČR (ARIS/ÚFIS)

Motivem pro radikální redukci vojenských středních škol nebyly jen značné finanční úspory, jak by mohlo vyplývat z tab. 2, ale i postupná ztráta exkluzivity středoškolského vzdělávání, a zejména rozsáhlé systémové změny předjímané Konceptí výstavby profesionalizace Armády České republiky a Konceptí mobilizace ozbrojených sil ČR, které završily první dekádu transformace ozbrojených sil České republiky, ve které se stále ještě spoléhalo na brannou povinnost a služba v armádě byla u středního vojenského managementu chápána jako celoživotní.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který s účinností od 1. 1. 2005 zrušil ještě socialistický školský zákon z roku 1984, sice zachoval institut vojenských středních škol, nezabránil však plíživé ztrátě exkluzivity středoškolského vzdělávání poskytovaného Ministerstvem obrany. Lze to doložit, jak růstem kapacit pro středoškolské vzdělávání zakončené maturitou, tak také růstem počtu držitelů maturitních vysvědčení. Zatímco ve školním roce 1993/1994 byl počet gymnázií 324, před optimalizací sítě středních škol dosáhlo toto číslo hodnoty 377. Počet žáků přitom stoupl ze zhruba 121 tisíc na 145 tisíc. [12, tab. 12.04] Od roku 1993 vzrostla pracovní síla z 10,3 milionu osob na 10,5 milionu, přičemž jenom počet osob s maturitou vzrostl z 2,1 milionu na 3,0 milionu osob. [13, tab. 101/R] Jak lze dovodit z tab. č. 3, prohlubování tohoto trendu se odráželo i v kvalifikační struktuře nedůstojnických hodnostních sborů.

Tab. 3: Kvalifikační struktura hodnostního sboru praporčků a rotmistřů (od 1. 1. 2011 poddůstojníků) v letech 2006 až 2011 k. 31. 12.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
praporčíci						
absolventi vysokých škol	277	267	281	284	316	379
z toho (CSc./Ph.D.)	–	–	–	–	–	1
absolventi škol s maturitou	6 846	7 235	7 368	7 007	6 104	5 895
absolventi nižších škol	–	–	1	–	34	31
celkem	7 123	7 502	7 650	7 291	6 495	6 306
rotmistři/poddůstojníci						
absolventi vysokých škol	49	35	48	45	68	86
z toho (CSc./Ph.D.)	1	1	–	1	–	–
absolventi škol s maturitou	4 376	4 392	4 380	4 360	4 383	4 262
absolventi nižších škol	4 877	4 812	4 732	4 486	3 373	3 199
celkem	9 302	9 239	9 160	8 891	7 824	7 547

Poznámka:

Údaje za r. 2010 jsou již údaje pro novou hodnostní strukturu definovanou novelou z. č. 221/1999 Sb. k 1. 1. 2011

Pramen: Statistická ročenka. 2006–2012. Praha: Ředitelství personální podpory.

I když asi nejdůležitější změnou, která v rezortu Ministerstva obrany nakonec významně umenšila potřebu vlastních středních škol, bylo deklarované opuštění konceptu profesionální vojenské služby jako celoživotního zaměstnání, nelze nezmínit fakt, že již v polovině 90. let minulého století ztratilo studium na středních vojenských školách

také svou retenční funkci. V důsledku implementace mezinárodních smluv chránících práva dítěte totiž zanikla povinnost žáků převzít závazek k vojenské službě, nebo nahradit náklady studia vynaložené státem za studium na střední vojenské škole.

Samotná náhradová povinnost se přitom stala spornou již přijetím Listiny základních práva a svobod v roce 1991. Ta v čl. 33 zakotvovala právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách. Osobám mladším 18 let byl také zakázán vojenský výcvik. O jejich přípravě na vojenské střední škole se tak nedalo hovořit jako o skutečné vojenské přípravě, neboť by to znamenalo přiznat se k výchově dětských vojáků. Schopnost vojenských škol směřovat své žáky k vojenskému povolání zkomplikoval čl. 26 Listiny základních práv a svobod garantující občanovi právo svobodně se rozhodovat o svém povolání. [2]

Střední vojenské školy sice dál v 90. letech pokračovaly v aplikaci konceptu vojenské předpřípravy [14] a nabízely jejich absolventům uplatnění ve struktuře ozbrojených sil, tito absolventi však již nepožívali žádné kariérové výhody. Exkluzivita rekrutačního kanálu středního vojenské školství se propadla na úroveň přímého náboru na trhu práce. Absolventi civilních středních škol však mohli na rozdíl od těch vojenských získat navíc náborový příspěvek. Samotný koncept předpřípravy občanů na vojenskou (válečnou) službu, kdy v nižším věku a po kratší době po nástupu vojenské služby občané dosahovali lepší individuální vojenské schopnosti než potenciální protivník z NATO, se stal zbytečný s pádem bipolarity. S klesajícím vojenským rozpočtem totiž nebylo možno zajistit požadovanou pohotovost ozbrojených sil jako celku, a tudíž nemělo smysl investovat do budování schopností, které nebylo možné dále rozvíjet a využít. Ztratil se také obraz nepřítel, proti kterému by bylo třeba držet ozbrojené síly na vysokém stupni pohotovosti schopností.

Ranou původnímu konceptu středních vojenských škol se pak stalo prohlubování stupně profesionalizace ozbrojených sil. Při existenci jednoleté povinné základní vojenské služby nikdy nevynikaly rozdíly mezi ne/zkušeností absolventů středních vojenských škol a mužstva, jemuž mohl být jako výkonný praporčík/technik nadřazen tak, jako se tomu stalo po profesionalizaci funkcí určených pro mužstvo a poddůstojníky. Absolvent školy, který měl zastávat velitelskou funkci na taktické úrovni, byl najednou nejenom délkou svého služebního věku nezkušený, ale zpravidla byl také v jednotce nejmladší. Měl si přitom získat autoritu u profesionálního mužstva a poddůstojníků jednotky.

Statistická ročenka 2005 vydaná Ředitelstvím personální podpory uvádí na s. 36, že: *„Hodnostní sbor rotmistrů byl nejvíce zastoupen nejmladší věkovou skupinou, i když s profesionalizací ozbrojených sil se projevil i trend nediskriminovat z důvodu věku, čímž se nám zvýšil podíl rotmistrů ve všech dalších věkových skupinách. Obdobná situace byla i u hodnostního sboru praporčíků, kde 42 % bylo ve věkové skupině 18-29 let a 48 % 30-39 let.“*

Důraz na nediskriminační chování ozbrojených sil na trhu práce ze strany personálních orgánů prakticky vymazal jednu z nejdůležitějších funkcí, kterou střední vojenské školy měly. Průměrný věk u první hodnosti (rotný) nejnižšího hodnostního sboru profesionálních vojáků, kterým byl v roce 2005 hodnostní sbor rotmistrů, činil 28,04 roku. Při věku vyřazeného absolventa vojenské střední školy 18-19 let to je rozdíl zhruba dvou generací! Nelze se proto divit vojskovému požadavku, aby absolventi středních vojenských škol nenastupovali na dříve tradiční funkce ve středním vojenském managementu, ale aby byli zařazováni na základní funkce adekvátní jejich zkušenosti

a kvalifikaci. Vzhledem k celkovým časovým a pravděpodobně i finančním nákladům však tyto funkce bylo výhodnější obsazovat cestou přímého náboru. [15] Zachování institutu střední vojenské školy tak pravděpodobně mělo a asi stále má poněkud jiné cíle, než jsou cíle vojenské (obraně).

2. Střední vojenské školství v Moravské Třebové

Přestože bylo přijetím Koncepce výstavby profesionální Armády ČR vládou České republiky rozhodnuto o redukci středního vojenského školství, jednu jedinou školu si sekce personální Ministerstva obrany ponechala. Byla to střední vojenská škola v Moravské Třebové jako právní následovnice Střední technické školy v Moravské Třebové. Ta vznikla se zánikem vojenského gymnázia Jana Žižky z Trocnova v Moravské Třebové v roce 1996. [16]

Nutno přiznat, že oficiální dokumenty ve vztahu k střední vojenské škole nezachovávají přílišnou konzistentnost. Koncepce výstavby profesionální Armády ČR z roku 2002 hovořila o tom, že:

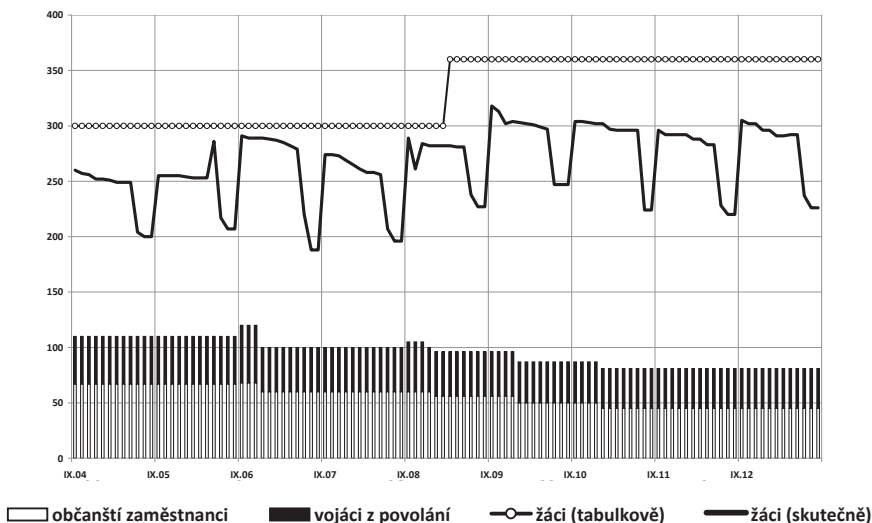
„Vzdělávání a příprava vojenských profesionálů se bude uskutečňovat v souladu s požadavky na výkon jednotlivých služebních míst a na kariéru vojáka. Vzdělávací potřebě ozbrojených sil bude přizpůsobena struktura vzdělávacích zařízení. Bude ji tvořit Univerzita obrany, vojenská střední škola, vojenská rezortní škola a výcviková střediska.“ [17, s. 32-33.]

Transformace rezortu Ministerstva obrany z roku 2007, pak zmiňovala, že: *„Středoškolské vzdělávání rezortu MO se bude orientovat zejména na dosažení úplného středoškolského vzdělání rotmistrů (poddůstojníků) k zajištění jejich postupu do vyšších hodností (splnění požadovaného stupně vzdělání na systemizovaných místech s předepsaným středním vzděláním s maturitní zkouškou). Vedle středního vzdělání s maturitní zkouškou formou denního studia bude Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola MO v Moravské Třebové poskytovat vzdělávání i formou nástavbového studia. Obsah tohoto nástavbového vzdělávání bude odpovídat charakteru vojenského povolání s vojensko-odborným zaměřením.“* [18, s. 11]

Bílá kniha o obraně z roku 2011 hovořila o tom, že: *„Ministerstvo obrany má k dispozici vzdělávací kapacity pro středoškolskou a vysokoškolskou přípravu vojáků. Tyto kapacity uspokojují požadavky ozbrojených sil na doplňování, jsou přímo navázány na požadované schopnosti ozbrojených sil a jsou maximálně efektivní.“* [19, s. 85]

Půjdeme-li ovšem do důsledků, asi zjistíme, že se jedná spíše o „dobrá předsevzetí“ orgánů Ministerstva obrany odpovědných za řízení vojenského školství, než o skutečné programové teze. Výsledky realizace těchto „předsevzetí“ v praxi by mohla mít problém obstát před Nejvyšším kontrolním úřadem, protože Ministerstvo obrany mělo v posledních deseti letech problém jak s konzistentností svého oficiálního postoje vyjádřeného ve výše uvedených dokumentech přijatých vládou ve formě usnesení, tak také v praktickém výkonu definované politiky.

Při pohledu na obr. je zřejmé, že krátce po přijetí dokumentu Transformace rezortu Ministerstva obrany v roce 2007 plánoval orgán odpovědný za řízení VSS a VOŠ v Moravské Třebové expanzi, když se náhle zvýšil počet plánovaných míst pro žáky střední školy z 300 na 360. Již v té době se zvýšil počet tříd denního studia z 10 na 12. Na druhé straně tato expanze měla přijít zároveň se snižováním obslužného personálu

Pramen: MO ČR (měsíční výkaz počtů)

Obr. Počty žáků a personálu VSS a VOŠ v Moravské Třebové (tabulkové počty) v letech 2004 až 2013

a v kontextu finančních úspor, jak to zachycuje tab. 2. Jenže taková expanze by byla možná jen cestou zvyšování počtů žáků ve třídě. Tady bychom však naráželi na problém snižující se kvality absolventů této školy, protože by byl zásadním způsobem omezen individuální přístup k žákům a docházelo by k neúnosnému přetěžování učitelů. Výsledky státních maturit by byly nakonec daleko horší a škola by se propadla k naprosté podprůměrnosti.

Za významný pokrok posledních deseti let při definování funkce střední vojenské školy je však nutno považovat to, že škola definitivně upustila od aspirací doplňovat své absolventy to hodnotnějšího sboru praporčků.

Ten Bílá kniha o obraně totiž definovala s pomocí kompetencí příslušníka praporčíckého sboru nutných pro jeho zařazení do tohoto sboru:

„Praporčícký sbor je vrcholem kariéry pro příslušníky jiného než důstojnického sboru. Praporčíci tvoří střední úroveň řízení jednotek, štábů a logistických zařízení a působí jako specialisté u zbraňových, komunikačních a dalších systémů. Klíčovými úkoly příslušníků tohoto sboru jsou velení a vedení na středním stupni (zástupci velitelů čet, vedoucí či vrchní praporčík) a role výcviku při zařazení na vyšší instruktorské funkce. Mohou být zařazeni i na funkce na vyšších štábech. Mezi základní charakteristiky jejich činnosti patří samostatnost, iniciativa, uplatňování získaných znalostí a zkušeností a odpovědnost.“ [19, s. 82]

Uvážíme-li tuto tezi v kontrastu s výše uvedeným tvrzením z *Koncepce výstavby profesionální Armády ČR* z roku 2002, nemá VSS a VOŠ v Moravské Třebové skutečně co nabídnout. Neobstojí tedy argument autorkami vyjádřený anketou s veliteli útvarů. Při počtu 22 studentů doplňujících ročně stavy ozbrojených sil směřujících k 63 vojenským útvarům od VSS a VOŠ v Moravské Třebové při přímém náboru do hodnotnějšího sboru rotmistrů/poddůstojníků a mužstva v rozsahu 500-900 osob, není vůbec pravděpodobné, že každý ze všech 63 velitelů by měl možnost se setkat alespoň s jedním z oněch 22 jedinců, kteří nastoupili vojenskou službu. Otázkou je, jestli by pak měl takovému

jednotlivci věnovat daleko větší pozornost než ostatním vojákům. Nebyla by to diskriminace? Navíc, bez ohledu na rekruční kanál by bylo metodologicky správné srovnávat tento vzorek v místě, kde dochází k největší koncentraci nových vojáků z důvodu vykonání povinné základní přípravy, tj. ve Vojenské akademii ve Vyškově.

Klíčovou otázkou v případě vojáků nastoupivších vojenskou kariéru zůstává, jak jsou definovány požadavky na přípravu žáků střední vojenské školy. Škola ještě v roce 2010 poskytovala výuku v oborech denního studia: technické lyceum (kód 72-42-M/01) a mechanik-elektrotechnik (kód 26-41-L/01); v třiletém dálkovém studiu to bylo: podnikání (kód 64-41-L/524), technické lyceum (kód 72-42-M/01) a ochrana vojsk a obyvatelstva (kód 91-11-N) – vzdělávací program vyššího odborného vzdělávání.

Cost-benefit analýza bohužel nijak neodpověděla, pro jaká služební místa a v jakém množství jsou tyto obory armádou vyžadovány. Zatímco dříve směrnice pro přijímání na vojenské školy definovaly směrná čísla pro přípravu žáků a studentů na konkrétní čísla vojenských odborností a tato čísla bylo možné odvozovat od požadavků tzv. správců čísel vojenských odborností, tj. náčelníků vojsk a služeb specifikujících profil a počty absolventů vojenských škol, u žáků VŠŠ a VOŠ tento požadavek absentuje. V duchu první citace z Bílé knihy o obraně se tak nutně vtírá podezření, že VŠŠ a VOŠ v Moravské Třebové není skutečně součástí vojenských schopností, a ani neuspokojuje požadavky na doplňování ozbrojených sil.

Pochybná je také kvalita absolventů měřená výsledky státních maturit tak, je zveřejnil internetový server *Aktuálně*. [16] Na základě těchto výsledků nelze hovořit o tom, že by škola produkovala větší kvalitu, než ostatní střední školy. V roce 2011 dosáhla škola celkového průměru 71 % při maximálním počtu 91 zkoušených studentů, v roce 2012 se zhoršila na 68,7 % při 85 studentech. To ji řadilo v rámci Pardubického kraje na 31. místo ze všech 67 středních škol, které vykázaly více než 50procentní úspěšnost. V rámci odborných škol a učilišť se umístila na 4. místě z 27 v Pardubickém kraji. V celorepublikovém srovnání v této kategorii to bylo 142. místo ze 487 škol, které vykázaly lepší nulovou úspěšnost.

Vzhledem k tomu, že výsledky státních maturit uvádějí 91 zkoušených studentů v roce 2011 a autorky uvádějí jen 72 absolventů, smlčují 19 studentů propadlých u maturit a nijak blíže ekonomicky nerozebírají skutečnost, že z těch 72 úspěšných absolventů 22 nenastoupilo ani ke studiu na vojenské vysoké škole, ani k výkonu vojenské služby. V tomto směru jsou zajímavá čísla týkající se přijímacího řízení tak, jak byla školou poskytnuta pro potřeby zpracování Bílé knihy o obraně. Do ročníku, z něhož nakonec k vojskům přišlo 22 absolventů, bylo totiž přijato 94 studentů, pečlivě vybraných z 202 účastníků přijímacího řízení.

Tab. 4: Přijímací řízení na VŠŠ a VOŠ v Moravské Třebové v letech 2008 až 2010

Rok/studijní obor	Přihlášeno	Účastnilo se přijímacího řízení	Přijato
2008/technické lyceum	206	202	94
2009/technické lyceum mechanik elektronik	234 76	220 57	65 30
2010/technické lyceum	211	198	96

Pramen: VŠŠ a VOŠ

Přijímací řízení se skládalo z: matematiky, českého jazyka, cizího jazyka a tělocviku. Součástí přijímací procedury bylo rovněž psychodiagnostické vyšetření ve vojenské nemocnici. Až 1/4 ze zájemců o studium při tomto vyšetření nevyhoví. Tyto náklady náborů a výběru se v cost-benefit analýze neobjevily, přičemž je nese státní rozpočet. Připočteme-li k tomu fakt, že ročně jsou utopeny zhruba 2/5 nákladů vynaložených ze státního rozpočtu na vzdělávání na VSS a VOŠ v Moravské Třebové, protože studenti jsou buď ve svém studiu neúspěšní, nebo opustí rezort Ministerstva obrany, tak při 60miliónovém rozpočtu VSS a VOŠ to již vychyluje předloženou cost-benefit analýzu v její neprospěch.

Pro zajímavost, jiné dvě státní školy poskytující podle rejstříku škol Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy denní studium v oborech využitelných v uniformovaných složkách – Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku a Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově – dosáhly u státních maturit daleko lepších výsledků. Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku dosáhla v roce 2011 úspěšnosti 78,22 % při maximálním počtu 20 studentů a v roce 2012 71,92 % při 28 studentech. Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově dosáhla v roce 2011 průměrné úspěšnosti 75,49 % při maximálně 50 zkoušených studentech a 80,81 % v roce 2012 při maximálně 74 zkoušených studentech.

Tab. č. 5: Počty osob ve služebním poměru v působnosti tzv. silových ministerstev v letech 2006-2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ministerstvo obrany (ozbrojené síly)	23 110	24 229	24 334	24 103	23 136	22 261	21 751
Ministerstvo vnitra (Policie ČR)	45 468	44 028	42 001	44 011	44 228	41 155	39 355
Ministerstvo vnitra (Hasičský záchranný sbor ČR)	9 530	9 340	9 486	9 704	9 707	9 251	9 094
Ministerstvo spravedlnosti (Vězeňská služba ČR)	6 555	6 546	6 379	6 732	6 741	6 700	6 885
Ministerstvo financí (Celní správa ČR)	5 221	5 064	4 632	4 613	4 321	4 199	4 549
celkem	89 884	89 207	86 832	89 163	88 133	83 566	81 634

Pramen: ČSÚ

Uvážíme-li velikost sborů, do kterých obě školy doplňují, pak jsou zarážející proporce mezi počtem studentů denního studia a velikostí těchto sborů. V případě VSS

a VOŠ v Moravské Třebové je tento sbor tvořen asi 7,5 tisíce poddůstojníků. Při náboru 90-100 žáků do jednoho ročníku. To je srovnatelné s Hasičským záchranným sborem ČR, předpokládáme-li, že důstojníci zde představují 1/3. Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku však otevírá jen jednu třídu v ročníku, tj. 20-30 žáků. I kdyby tvořili praporčíci Policie ČR jen 1/3 velikosti Policie ČR, otevírá Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově jen dvě třídy v ročníku.

Autorky se také nijak ekonomicky nevypořádaly se skutečností, že studium zhruba 1/3 absolventů VŠŠ a VOŠ na vojenských vysokých školách generuje další náklady a z pohledu životního cyklu personálu trvá jejich příprava ke službě u vojsk zhruba dvakrát delší dobu, než je to u absolventů nevojenských středních škol. Přitom není zaručeno, že skutečně nastoupí u vojsk jako nižší důstojníci. Nikde také není srovnávána jejich „úmrtnost“ během bakalářského studia.

3. Implikace pro ostatní silová ministerstva

Své vlastní střední školy provozují také ostatní silová ministerstva, v jejichž působnosti jsou uniformované složky. Vedle Ministerstva obrany, jsou to: Ministerstvo vnitra, v jehož odpovědnosti jsou Policie České republiky a Hasičský záchranný sbor ČR, Ministerstvo spravedlnosti s Vězeňskou službou ČR a Ministerstvo financí s Celní správou ČR. Denní studium však funguje jen v působnosti ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti. Podle školského rejstříku však studium poskytované Středním odborným učilištěm v působnosti Ministerstva spravedlnosti neslouží k dennímu studiu zaměstnanců Vězeňské služby ČR, ale k prohlubování kvalifikace vězňů, kterou mohou využít po propuštění z výkonu trestu. Na rozdíl od ostatních již dříve zmíněných škol je tato škola orientována na potřeby trhu práce. Fakt, že škola je pevně integrována do vězeňství, se pravděpodobně odráží také do vykazování výdajů na tyto školy. Jak dokládá tab. 6, rozpočet Ministerstva spravedlnosti totiž nevykazuje žádné výdaje v kategorii odvětvového (funkčního) členění výdajů státního rozpočtu 312 „střední vzdělávání a vzdělávání v konzervatořích“. Implikace z případu VŠŠ a VOŠ v Moravské Třebové tak lze hledat jen pro Ministerstvo vnitra.

Tab. 6: Výdaje tzv. silových ministerstev v kategorii střední vzdělávání a vzdělávání v konzervatořích na v letech 2001-2012 (v mil. Kč)

	Ministerstvo obrany	Ministerstvo vnitra	Ministerstvo spravedlnosti
2001	252,55	542,49	-
2002	281,31	585,32	-
2003	264,88	645,57	-
2004	239,62	666,92	-
2005	245,70	485,91	-
2006	205,93	522,50	-
2007	115,23	595,96	-
2008	110,02	357,82	-
2009	78,56	208,82	-

2010	68,16	168,67	-
2011	66,08	131,57	-
2012	63,71	206,16	-

Pramen: MF ČR (ARIS/ÚFIS)

Jak je patrné z tab. 6, i Ministerstvo vnitra se snaží šetřit prostředky ve svém rozpočtu na úkor redukce středních škol. Zatímco však výdaje na střední školství byly v působnosti Ministerstva obrany redukovány skoro pětinašobně, Ministerstvo vnitra, které má proti Ministerstvu obrany více než dvojnásobný počet uniformovaných příslušníků, redukovalo tyto výdaje více než dvojnásobně. Dnes je ve stejné situaci jako Ministerstvo obrany, když pro každou uniformovanou složku provozuje jednu střední školu s denním studiem a ve vztahu k Listině základních práv a svobod čelí stejnému problému jako Ministerstvo obrany. Proti nim má však jednu výhodu. Ani Policie ČR, ani Hasičský záchranný sbor ČR, nejsou součástí ozbrojených sil a případný policejní a požární výcvik poskytovaný v rámci studia na těchto školách nemůže být považován za výcvik vojenský, byť by se zde objevovaly prvky známé z vojenské organizace práce.

Přesto lze pozorovat změnu v postoji Ministerstva vnitra vůči jeho střednímu školství, jak to vyplývá z tab. 7. Tím je odklon od institutu střední školy ve prospěch institutu vyšší odborné školy. To je třeba interpretovat tak, že Ministerstvo vnitra v náboru nových policistů a hasičů spoléhá stále více na střední školy a pokud rekrutuje absolventy škol z trhu práce, skutečnou odbornou kvalifikaci jim poskytuje až po přijetí do služebního poměru. Tímto postupem se eliminují rizika utopených nákladů vyplývajících z aplikace článků 26 a 33 Listiny základních práva a svobod. [2] Jak je dále patrné z tab. 7, je taková příprava na specifický výkon povolání poskytována při zaměstnání, souběžně s výkonem služebního poměru příslušníka bezpečnostních sborů.

Tab. 7: Střední školství v působnosti ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti v letech 1998-2012

školní rok	počet subjektů			žáci					
							z toho v denní formě studia		
	střední školy	konzer-vatoře	VOŠ	střední školy	konzer-vatoře	VOŠ	střední školy	konzer-vatoře	VOŠ
1998/99	9	1	.	2 588	.	.	1 845	.	.
1999/00	9	1	1	2 401	.	303	1 881	.	173
2000/01	9	1	1	2 824	89	308	2 238	54	181
2002/03	7	1	1	2 182	95	36	1 782	54	-
2003/04	9	1	1	1 958	69	59	1 609	44	-
2004/05	9	1	1	1 776	42	85	1 334	35	-
2005/06	10	1	1	1 372	47	83	1 018	30	-
2006/07	5	1	1	835	42	74	654	20	-
2007/08	5	1	4	918	19	289	677	7	-
2008/09	4	-	7	935	-	541	733	-	-
2009/10	4	-	7	1 089	-	714	865	-	-
2010/11	4	-	7	1 144	-	745	779	-	-
2011/12	4	-	7	1 090	-	763	755	-	-

Pramen: Statistická ročenka ČR 2002, 2009 a 2012

Podobnou existenční otázku, jakou je třeba si klást v případě VSS a VOŠ v Moravské Třebové, si pravděpodobně bude dříve nebo později klást také Ministerstvo vnitra v souvislosti se závěry demografické projekce. [20] V důsledku poklesu porodnosti bude pravděpodobně dále redukována síť středních škol, to však neznamená, že by Ministerstvo vnitra muselo poskytovat středoškolské vzdělání formou denního studia. Maturita se totiž stala natolik společensky dostupnou, že tím také poklesla exkluzivita středoškolského vzdělávání zajišťovaného vnitrorezortně a pro bezpečnostní složky se minimalizoval význam vzdělávacího rekručního kanálu. Odborné kompetence pro případný výkon celoživotního povolání policisty nebo hasiče, které nemá ani na trhu práce alternativu a s ohledem na požadavek státního občanství pro službu v ozbrojených silách a bezpečnostních sborech, a nemá ani uplatnění na společném trhu práce, lze získat jinou formou a s nižšími časovými náklady, např. ve vyšších odborných školách.

Demografický pokles, který Českou republiku čeká, neznamená méně kriminality, požárů nebo technických zásahů. Nelze proto počítat s výrazným poklesem počtu policistů a hasičů. Vzhledem k tomu, že všechny uniformované složky jsou dnes plně profesionální a rekrutují zájemce o službu ze stejného rekručního zdroje, a to s podobnými předpoklady, budou muset přijmout opatření pro zachování své konkurenceschopnosti na trhu práce. Uvážíme-li, že nejméně do roku 2020 tu nebude existovat zájem na růstu veřejných výdajů, je nutno počítat s tlakem na hledání vnitřních rezerv a zvyšování efektivnosti podpůrných procesů. Tento tlak na konec může vést k zániku institutu státních vysokých škol v působnosti Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany.

Závěr

Již přes dvě desetiletí existuje snaha uchovat institut vojenské střední školy. Jak se však stále zřetelněji ukazuje po každém kole reforem v rezortu Ministerstva obrany vyvolané snižujícím se obranným rozpočtem, je koncept vojenského středního školství obtížnější a obtížnější udržitelný. Pozitivní je, že tato debata je dnes již zcela veřejná. Poslední iniciativou, jak zachránit vojenskou střední školu, u které dnes již jde hlavně o problém nákladů, bylo sdílení jejich kapacit s některou z civilních středních škol v Pardubickém kraji. Sdílení s civilním sektorem však bylo právní předchůdkyní VSS a VOŠ vyhodnoceno jako špatná volba:

„Studium bylo zpočátku jak vojenské, tak civilní, s tím rozdílem, že v civilních třídách nenosili žáci školní stejnokroje a jejich rodiče se finančně podíleli na nákladech, spojených s pobytem na internátě. Tato podoba studia se však příliš neosvědčila, neboť nevedla obsahově k hlavnímu cíli, kterým byla příprava žáků na práci v armádě. Proto byla po dvou letech zrušena.“ [15, s. 58]

*Text je výstupem projektu *Adaptace bezpečnostního systému ČR na měnící se ekonomickou, sociální, demografickou a ekonomickou realitu*“ (VG20132015112).*

Použitá literatura:

- [1] POLÁKOVÁ Marie, CHOVANCOVÁ Petra. Ekonomické zhodnocení možného zrušení Vojenské střední školy MO v Moravské Třebové. *Vojenské rozhledy*, 2013, roč. 22 (54), č. 1, s. 100-112, ISSN 1210-3292.

- [2] Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Listina byla přijata ještě za dob federálního Československa a byla původně nesena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., jenž Listinu zajišťoval nadústavní charakter. Při přechodu z federálního do právního řádu České republiky byla Listina od tohoto ústavního zákona oddělena a nově vyhlášena formou zvláštního usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. Dostupné na <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>; <http://www.sbirkazakonu.info/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>.
- [3] PERNICA Bohuslav. Pojem bezpečnostní struktury a možnosti jeho využití pro potřeby bezpečnostní vědy. *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 16 (48), č. 4, s. 26-29, ISSN 1210-3292.
- [4] BÍLEK, J. - LANÍK, J. - ŠACH, J. *Historie československé armády* – díl 6. Československá armáda v prvním poválečném desetiletí. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany, 2006, ISBN 80-7278-377-7.
- [5] BÍLEK, J. aj. *Historie československé armády* – díl 7. Československá lidová armáda v koaličních vazbách Varšavské smlouvy. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany, 2008, ISBN 978-80-7278-472-1.
- [6] Vojenskopolitický zápisník 1987. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986.
- [7] ČERNOCH, F. - KRÁLOVEC, K. *Personální vývoj v rezortu obrany (1990-2001), fakticky a ciferně*. Praha: MO ČR, 2002.
- [8] SARVAŠ, Štefan. Průzkum u studentů vojenských škol (II). *Výběr statí pro výchovu, vzdělávání a rekvalifikaci*. 1997, roč. neudán, č. 3, příloha Fakta.
- [9] Ročenka 1989 (čj. 0184/2-1). Praha: Federální ministerstvo národní obrany, 1990.
- [10] Historie a vývoj vysokého školství [kód publikace w-3314-10]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3314-10>> citováno 12. 8. 2012.
- [11] Česká republika od roku 1989 v číslech. Dostupné na <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989> citováno 12. 8. 2012.
- [12] Trh práce v ČR 1993-2012 [kód publikace e-3103-13]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3103-13>> citováno 12. 8. 2012.v
- [13] PERNICA, B. Poznámky k efektivnosti vojenského školství. In *Česká ekonomika na přelomu tisíciletí* (část druhá). 1. vyd. Brno: MU v Brně, 2001, s. 90-97, ISBN 80-210-2537-9. [Mezinárodní konference Česká ekonomika na přelomu tisíciletí 15. až 16. 2. 2001 ESF MU v Brně.]
- [14] PERNICA B. Problém hodnocení stupně dosažení komplexního cíle v odvětví obrany na příkladu rekručního cíle. *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 2, s. 49-51. ISSN 1210-3292.
- [15] ŘEHÁKOVÁ, M. aj. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*. 1. vyd. Praha: MO ČR, 2005, ISBN 80-7278-255-X.
- [16] Velké srovnání středních škol podle výsledků maturit. Dostupné na <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/grafika/2013/03/01/stredni-skoly-vysledky-maturit>> citováno 13. 8. 2013.
- [17] Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, Praha: MO, 2002. Dostupné na <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1572>; <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/004.pdf>, str. 32-33.
- [18] Transformace rezortu Ministerstva obrany z roku 2007, A report, Zvláštní číslo, 2007, dostupné na http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/transformace_resortu_MO__R_2007.pdf.
- [19] Bílá kniha o obraně, 1. vydání, Praha: MO ČR-OKP, 2011, 168 s., ISBN 978-80-7278-564-3 (české vydání). Dostupné na <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/plne-zneni-bile-knihy-o-obrane-55515/>.
- [20] Projekce obyvatelstva České republiky (Projekce 2013) [kód publikace e-4020-13] dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4020-13>>, citováno 13. 8. 2013.

„Novela zákona zavádí zcela nový systém odměňování vojáků, který by měl více transparentní a spravedlivější než ten stávající. Naší primární snahou při přípravě této, pro ozbrojené síly klíčové právní normy, bylo co nejvíce podpořit motivaci vojáků k dosahování co nejlepších výsledků ve výkonu služby, což následně povede k jejich kariérnímu růstu spojenému s vyšším služebním platem,“ uvedl ministr obrany Vlastimil Pícek.

Vláda schválila novelu zákona o vojácích z povolání

<http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/> [cit. 2013-11-11]